

Є. О. Музичка

аспірант кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу,
 Київський національний торговельно-економічний університет,
 Україна
 mybox.lm@gmail.com

УДК 658.817

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗБУТОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. У статті запропоновано методику оцінки ефективності управління збутовою діяльністю туристичних підприємств, що представлена моделлю оцінки ефективності. Описана модель включає напрями оцінки зовнішньої і внутрішньої ефективності збутової діяльності та її складові – оцінку ефективності каналу збуту, оцінку ефективності збуту з точки зору продавця і покупця туристичних послуг. Основними критеріями оцінки ефективності збутової діяльності є збільшення кількості клієнтів (споживачів), обсягу реалізованих послуг та регіональних представництв. Індикаторами оцінки ефективності управління збутовою діяльністю є підвищення рівня доходності підприємств, зростання ринкової частки на регіональному (обласному) і загальнодержавному рівнях, а показниками – коефіцієнт концентрації ринку, індекс Розенблюта, маркетингова привабливість, інтенсивність конкуренції, а також темпи приросту ринкової частки, збутових витрат та ін. Застосування напрацьованої автором методики і системи показників оцінки ефективності дасть змогу підприємствам обрати серед альтернативних шляхів управління збутом найбільш результативний.

Ключові слова: управління збутом, ефективність, економічність, результативність, модель оцінки.

Е. А. Музычка

аспирант кафедры гостинично-ресторанного и туристического бизнеса,
 Киевский национальный торгово-экономический университет, Украина

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ**СБЫТОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ ТУРИСТИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ**

Аннотация. В статье предложена методика оценки эффективности управления сбытовой деятельностью туристических предприятий, которая представлена моделью оценки эффективности и включает направления оценки внешней и внутренней эффективности сбытовой деятельности и её составляющие – оценку эффективности канала сбыта, оценку эффективности сбыта с позиций продавца и покупателя туристических услуг. При этом основными критериями оценки эффективности сбытовой деятельности следует считать увеличение числа клиентов (потребителей), количества реализованных услуг и региональных представительств. Индикаторами оценки эффективности управления сбытовой деятельностью являются: повышение уровня доходности предприятий, рост рыночной доли на региональном (областном) и общегосударственном уровнях, а показателями – коэффициент концентрации рынка, индекс Розенблюта, маркетинговая привлекательность, интенсивность конкуренции, а также темпы прироста рыночной доли, сбытовых расходов и др. Применение наработанной автором методики и системы показателей оценки эффективности позволит предприятиям выбрать среди альтернативных путей управления сбытом наиболее результативный.

Ключевые слова: управление сбытом, эффективность, экономичность, результативность, модель оценки.

Yelyzaveta Muzychka

Post-Graduate Student, Kyiv National University of Trade and Economics, Ukraine
 19 Kioto St., Kyiv, 02156, Ukraine

EVALUATING OF TOURISM ENTERPRISES MARKETING ACTIVITIES EFFECTIVENESS

Abstract. Sales management of tourism enterprises is provided by the functions of planning, organization, motivation; sales control must be carried out with a maximum efficiency. Methodology to estimate efficiency of sales management of tourism enterprises is proposed in the research paper; and it is represented by efficiency estimate model which includes estimation of internal and external efficiency of sales and its components – estimated of efficiency of a distribution channel, efficient sales in terms of the seller and buyer of tourist services.

The major criteria for estimating the efficiency of sales are increasing of the number of customers (consumers), the volume of services sold and the development of regional offices. Indicators for efficiency estimating of sales management are increase of enterprise's profitability, increase of market share at regional and national level.

Efficiency indexes of sales management are those of determining the market share of touristic enterprises (national market share, marketing attractiveness, competition rate, market concentration index, Rosenbluth Index) and indicators of tourism enterprises marketing expenditures effectiveness determining (market share growth, market increase rate, marketing costs increase rate and other).

Application of the author's worked out methods and evaluation indicators allow businesses to choose the most efficient type of sales management among alternative ones.

Keywords: sales management; effectiveness; efficiency; cost effectiveness; evaluation model.

JEL Classification: D21, D61, L84, M30

Постановка проблеми. Нині, коли посилюється конкурентна боротьба, треба не лише виробляти якісні товари чи послуги, а й продавати їх вигідніше, ніж конкуренти. У ринкових умовах господарювання важливо забезпечити максимальну віддачу від збутової діяльності шляхом збільшення доходу, рентабельності та зростання частки ринку туристичних підприємств, щоб сформувати їх конкурентоспроможність. З огляду на це застосування нових методів і напрямів збутової діяльності, а відтак і оцінка ефективності цих заходів набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти управління збутовою діяльністю розглядали такі вітчизняні вчені, як Андрійчук В. Г. [1], Белоусова О. С. [2], Климаш Н. І. [3], Михайліченко Г. І. [4], Тищенко А. Н. [5], Ткаченко Т. І. [6] та ін. Серед зарубіжних науковців проблемні питання ефективного маркетингу, конкуренції і збутової діяльності досліджували: Алексінська Т. В. [7], Голубков С. П. [8], а також Друкер П. (Drucker, 2004) [9], Котлер Ф. (Kotler, 1999) [10], Порттер М. Е. (Porter, 2005) [11] та інші. Водночас, у більшості цих праць висвітлюються функції

збуту як ключової ланки маркетингу, формування збутової політики, каналів збути, але не приділено належної уваги питанням досягнення максимальної ефективності збутової діяльності та розроблення методики оцінки ефективності окремих напрямів збутової діяльності.

Метою статті є дослідження методики оцінки ефективності управління збутовою діяльністю туристичних підприємств, напрацювання моделі оцінки ефективності, упровадження якої дасть змогу підприємствам обрати найбільш оптимальну систему управління збутом туристичних фірм.

Основні результати дослідження. Забезпечення ефективної збутової діяльності є обов'язковим елементом стратегічного планування та управління підприємством. Однак перш ніж перейти до розгляду процесу управління збутовою діяльністю туристичних компаній ми вважаємо за необхідне показати відмінність між поняттями ефективності, економічності й результативності.

Зазначимо, що П. Ф. Друкер (Drucker, 2004) із категорією «результативність» пов'язував відповідь на запитання «як робити правильні дії (речі)?», а з «ефективністю» – «як правильно робити дії (речі)?» [9, с. 36].

Ефективність збутової діяльності, насамперед, залежить від ринків збути, що, своєю чергою, впливає на обсяги продажів, середній рівень цін, дохід від реалізації продукції, суму отриманого прибутку [12, с. 37, 42] та безпосередньо пов'язана з управлінням. Виходячи із розуміння поняття «управління» в його широкому сенсі категорія «управління збутом» може бути трактована як «процес планування, організації, мотивації і контролю збутової діяльності підприємства для формування та досягнення мети збути».

Процес управління збутом передбачає наявність об'єкта і суб'єкта управління. Згідно з теорією менеджменту [2], під об'єктом управління збутом розуміється структура організації збути, на яку спрямовані управлінські дії, під суб'єктом збути – орган або особа, які здійснюють такі дії. Управління збутом слід розглядати як інструмент для досягнення поставлених збутових цілей і стратегій, або, іншими словами, для досягнення завдань збутової політики.

Збутові цілі та стратегії мають оперативний характер відносно маркетингових цілей і стратегій та формуються на рівні маркетингового інструментарію. У системі менеджменту підприємства збутові цілі належать щонайменше до категорії менеджменту середнього рівня й підпорядковуються стратегічним цілям організації. Управління збутом, реалізуючи збутові цілі та стратегії, формує нову площину діяльності відносно збутової політики як інструмент маркетинг-міксу [13, с. 124].

Структура управління збутом і його організація залежать від системи збути, яка використовується підприємством. Вона складається із суб'єктів із відповідними функціональними обов'язками та повноваженнями, а також організаційно-правовими взаємовідносинами у процесі збутової діяльності. Збутова система формується відповідно до збутової політики, яка має стратегічну напраленість на досягнення мети збути, що зумовлена корпоративною місією підприємства [8, с. 275]. Відходить у минулі традиційне комерційне розуміння маркетингу як методу збути, що полягає в пошуку покупців для продукції, яку підприємство в змозі виробляти. У теперішніх умовах господарювання варто регулярно оцінювати ефективність збутової діяльності, що дасть змогу вчасно розкрити проблеми і сформувати заходи стосовно їх вирішення. Адже збут – це невід'ємний і один із найголовніших елементів маркетингового комплексу, і від його ефективності залежить

ефективність діяльності підприємства у цілому. На рис. 1 зображену розроблену нами модель оцінки ефективності збутової діяльності туристичних підприємств.

Модель оцінки ефективності збутової діяльності туристичних підприємств може містити багато складових.

Рис. 1. Модель оцінки ефективності управління збутовою діяльністю туристичних підприємств

Джерело: Власна розробка автора

Оцінка зовнішньої ефективності збутової діяльності підприємства означає формульовання його стратегічних позицій. Вона повинна включати стратегічний аналіз ринкової позиції підприємства, оцінку ефективності клієнтурної політики підприємства і аналіз прихильності покупців. Оцінка внутрішньої ефективності збутової діяльності підприємства означає оцінку досягнення цілей збути, ефективності реалізації збутових стратегій підприємства та оцінку економічної ефективності збутової діяльності підприємства.

Оцінка ефективності каналу збути здійснюється через оцінку гнучкості каналу й оцінку витрат на дистрибуторів. Оцінка ефективності з точки зору продавця туристичних послуг визначається оцінкою партнерства, оцінкою реакції та оцінкою споживчого сервісу.

Оцінка ефективності з точки зору споживача туристичних послуг здійснюється через оцінку якості надання послуг, іміджу туристичного підприємства, цін туристичних послуг. На рис. 2 зображене критерії та індикатори оцінки ефективності збутової діяльності туристичних підприємств.

Рис. 2. Критерії та індикатори оцінки ефективності управління збутовою діяльністю туристичних підприємств

Джерело: Власна розробка автора

Серед критеріїв оцінки ефективності управління збутою діяльністю туристичних підприємств виділяємо: збільшення числа клієнтів, збільшення обсягу реалізованих послуг, збільшення кількості регіональних представництв, що, своєю чергою, створює необхідні умови для підвищення рівня дохідності, обласної, регіональної та національної частки ринку. Показники оцінювання ефективності управління збутою діяльністю наведено в табл.

Оцінку ефективності управління збутою діяльністю туристичних підприємств ми пропонуємо здійснювати за двома групами показників (індикаторів): I група – показники (індикатори) визначення частки ринку туристичних підприємств; II група – показники (індикатори) визначення ефективності збутових витрат туристичних підприємств.

Індикатори оцінювання ефективності управління збутою діяльністю туристичних підприємств представлено в табл.

Отже, показники оцінювання ефективності управління збутою діяльністю можна поділити на індикатори ринкових часток та індикатори ефективності збутових витрат підприємств. Саме ці, наведені в табл. показники формують оцінку збутою діяльності, а також її ефективність.

У процесі управління туристичними підприємствами й визначення ефективності їх збутою діяльності необхідно проводити своєчасні стратегічні зміни, аби врахувати високу динамічність і ступінь невизначеності зовнішнього середовища, різну масштабність об'єктів управління та високий рівень диференціації видів економічної діяльності в туристичній індустрії, змістовну багатогранність видів туристичної діяльності, слабкі стартові позиції входження вітчизняних підприємств на світовий туристичний ринок [17].

Висновки. Отже, одним із основних чинників для досягнення мети підприємства туристичної індустрії є ефективне управління збутою діяльністю. Проблеми, пов'язані з такою діяльністю, призводять до серйозних негативних наслідків діяльності туристичних підприємств. Збутова діяльність має бути обов'язково ефективною та орієнтованою на ринкові потреби. При цьому визначення ефективності збутою діяльності туристичних підприємств варто здійснювати на основі оцінки зовнішньої ефективності збутою діяльності, внутрішньої ефективності збутою діяльності та за допомогою певних груп показників (індикаторів), а саме показників (індикаторів) частки ринку туристичних підприємств і показників (індикаторів) ефективності збутових витрат туристичних підприємств.

Подальші дослідження доцільно спрямовувати на розробку та вдосконалення критеріїв оцінки ефективності управління збутою діяльністю туристичних підприємств у частині оцінки ефективності віртуального сектору збуту.

Література

1. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз : монографія / В. Г. Андрійчук. – 2-ге вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2006. – 292 с.
2. Белоусова О. С. Оцінювання ефективності збутою діяльності в рамках маркетингової політики розподілу промислового підприємства / О. С. Белоусова, О. Л. Клименко, К. В. Лещина // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. – 2011. – Вип. 4. – С. 78–81.
3. Климаніш Н. І. Науково-теоретичні аспекти сутності поняття «ефективність» та «результативність» / Н. І. Климаніш // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – К., 2009. – № 28. – Р. III. – С. 124–126.
4. Михайліченко Г. І. Інноваційний розвиток інформаційної системи туроперейтингу / Г. І. Михайліченко // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2012. – № 7(178). – С. 212–224.
5. Тищенко А. Н. Економіческая результативность деятельности предприятия : монография / А. Н. Тищенко, Н. А. Кизим, Я. В. Догайдило. – Х. : ИЧЖЭК, 2005. – 144 с.

Таблиця
Показники (індикатори) оцінки ефективності управління збутою діяльністю туристичних підприємств

Індикатор	Формула	Показники та їх зміст
Частка ринку загальнодержавна (R_{ss}), %	$R_{ss} = S_i / \sum S_i$	S_i – обсяг реалізації i-го підприємства на ринку; $\sum S_i$ – обсяг реалізації всіх підприємств на загальнодержавному ринку
Маркетингова привабливість (MA – marketing appeal)	$MA = S_i / \sum S_i$	S_i – (sales) обсяг реалізації i-го підприємства на ринку; $\sum S_i$ – обсяг реалізації всіх підприємств на загальнодержавному ринку
Інтенсивність конкуренції (I_{tp})	$I_{tp} = 140 - T_p/70$	I_{tp} – річний темп зростання обсягу продажу на ринку; T_p – річний темп зростання обсягу продажу на ринку
Коефіцієнт концентрації ринку місцевий (k_{cr})	$k_{cr} = S_1 + S_2 + S_3 + S_4 / \sum S_i$	$S_1 + S_2 + S_3 + S_4$ – сумарні обсяги реалізації 4-х найбільших підприємств на ринку; $\sum S_i$ – обсяг реалізації всіх підприємств на місцевому ринку
Індекс Розенблюта (Ir)	$Ir = 1/2 \sum (i Di) - 1$	Di – частка i-го підприємства в загальному обсязі продажу на ринку; i – ранг підприємства залежно від його частки на ринку
Темп приросту ринкової частки туристичного підприємства (ΔMs) [18, р. 448]	$\Delta Ms \% = Ms_i - M s_0 / M s_0$	Ms_i – ринкова частка базового року; $M s_0$ – ринкова частка попереднього року
Темп приросту ринку (сукупного обсягу реалізації), ΔTt	$\Delta Tt \% = V_1 / V_0 - 1$	V_1 – сукупний обсяг реалізації базового року; V_0 – сукупний обсяг реалізації попереднього року
Темп приросту збутових витрат (ΔMc)	$\Delta Mc \% = Mc_1 - M c_0 / M c_0$	Mc_1 – збутові витрати базового року; Mc_0 – збутові витрати попереднього року
Частка витрат на збут у валовій реалізації (Sms)	$Sms = R / MC * 100 \%$	R – валова реалізація продукції; MC – витрати на збут
Збутова місткість витрат (Smc)	$Smc = MC/R$	MC – витрати на збут; R – валова реалізація продукції
Коефіцієнт приросту зростання обсягу реалізації від приросту витрат (ΔSmc)	$\Delta Smc \% = \Delta S \% / \Delta Mc \%$	$\Delta S \%$ – темп зростання обсягу реалізації; $\Delta Mc \%$ – темп зростання витрат на збут
Рентабельність витрат на маркетинг та збут (Rms)	$Rms = P / MC$	P – прибуток (фінансовий результат) від реалізації; MC – маркетингові витрати
Маркетингова місткість витрат у чистому прибутку (Rmc)	$Rmc = 1/Rms$	Rms – рентабельність витрат на маркетинг та збут
Показник зростання доходів від додаткових вкладених витрат на маркетинг ($Grms$)	$Grms = \Delta P \% / \Delta MS \%$	$\Delta P \%$ – відсоткова динаміка зростання доходів на маркетинг; $\Delta MS \%$ – відсоткова динаміка маркетингових витрат
Коефіцієнт приросту зростання обсягу реалізації від приросту витрат (ΔSmc), %	$\Delta Smc \% = \Delta S \% / \Delta Mc \%$	$\Delta S \%$ – темп зростання обсягу реалізації; $\Delta Mc \%$ – темп зростання маркетингових витрат
Показник зростання доходів від додаткових вкладених витрат на збут ($Grms r$)	$Grms r = \Delta S \% / \Delta RS \%$	$\Delta S \%$ – відсоткова динаміка зростання доходів від збуту; $\Delta RS \%$ – відсоткова динаміка витрат на збут

Джерело: Узагальнено та систематизовано автором на основі [14; 15; 16]

6. Ткаченко Т. І. Стратегічне управління розвитком суб'єктів господарювання у сфері туризму / Т. І. Ткаченко // Культура народов Причорномор'я. – 2006. – № 79. – С. 60–64.
7. Алексинская Т. В. Основы логистики. Общие вопросы логистического управления / Т. В. Алексинская. – Таганрог : Изд-во ТРТУ, 2005. – 121 с.
8. Голубков С. П. Прядеї основоположні поняття маркетингу / С. П. Голубков // Маркетинг у Росії і за кордоном. – 2005. – № 3. – С. 275.
9. Друкер П. Ефективное управление / П. Друкер ; пер. с англ. М. Котельниковой. – М. : Астrelъ, 2004. – 284 с.
10. Котлер Ф. Маркетинг менеджмент: анализ, планирование, внедрение, контроль / Ф. Котлер ; пер. с англ. – СПб. : Питер, 1999. – 896 с.
11. Портер М. Э. Конкуренция / Э. М. Портер ; пер. с англ. – М. : Вильямс, 2005. – 454 с.
12. Азарова Т. В. Технология оценки социальных программ та проектів / Т. В. Азарова, Л. К. Абрамов. – Кіровоград : ІСКМ, 2007. – 100 с.
13. Балабанова Л. В. Управління маркетинговим потенціалом підприємства : навч. посіб. / Л. В. Балабанова. – К. : Професіонал, 2006. – 288 с.
14. Діагностика конкурентного середовища підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : kneu.edu.ua/get_file.php?id=2709
15. Кривов'язок І. В. Комплексна економічна діагностика підприємства : монографія / І. В. Кривов'язок, Т. В. Божидарнік. – Луцьк : РВВ Луцького НТУ, 2012. – 226 с.
16. Hovart J. Suggestion for a Comprehensive Measure of Concentration / J. Hovart // Southern Economic Journal. – 1970. – No 36. – P. 446–452.
17. Ткаченко Т. І. Стратегічне управління розвитком суб'єктів господарювання у сфері туризму [Електронний ресурс] – 2006 – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/articles/KultNar/nknp79/pdf/knp79_60-64.pdf

Стаття надійшла до редакції 12.10.2013

References

1. Andriiukh, V. H. (2006). *Performance of Agrarian Enterprises: Theory, Methodology, Analysis*. Kyiv: National Economic University (in Ukr.).
2. Belousova, O. S., Klimenko, O. L., & Lieschyna, K. V. (2011). Estimate of Sales Efficiency in the Marketing Policy of Distribution of an Industrial Enterprise. *Derzhava ta regiony. Ser.*

Received 12.10.2013

УДК 656.2:338.47

старший викладач кафедри фінансів і кредиту,
Державний економіко-технологічний університет транспорту, Київ, Україна
Pin4yk_C@bigmir.net

МЕХАНІЗМ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОNUВАННЯ ЗАЛІЗНИЦЬ УКРАЇНИ

Анотація. У статті розглянуто сутність, структуру та особливості механізму оцінки ефективності діяльності залізниць з позиції комплексно-синергетичного підходу в умовах реформування залізничної галузі. Запропоновано й обґрунтовано порядок розрахунку зміни рівня ефективності функціонування окремого структурного підрозділу, залізниці, галузі з урахуванням можливого виникнення синергетичного ефекту.

Ключові слова: механізм оцінки, ефективність, фактори впливу, синергетичний ефект, залізниця.

С. С. Пінчук

старший преподаватель кафедры финансов и кредита,
Государственный экономико-технологический университет транспорта, Киев, Украина

МЕХАНИЗМ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ЖЕЛЕЗНЫХ ДОРОГ УКРАИНЫ

Аннотация. В статье рассмотрены сущность, структура и особенности механизма оценки эффективности деятельности железных дорог с позиции комплексно-синергетического подхода в условиях реформирования железнодорожной отрасли. Предложен и обоснован порядок расчета изменения уровня эффективности функционирования отдельного структурного подразделения, железной дороги, отрасли с учетом возможного возникновения синергетического эффекта.

Ключевые слова: механизм оценки, эффективность, факторы влияния, синергетический эффект, железная дорога.

Svitlana Pinchuk

Senior Lecturer, State Economy and Technology University of Transport, Kyiv, Ukraine
19 Lukashevych St., Kyiv, 03049, Ukraine

THE MECHANISM OF UKRAINE'S RAILWAY EFFICIENCY EVALUATION

Abstract. Existing scientific and methodological approaches to the assessment of the railways functioning do not reflect the full synergistic effect of factors on the efficiency of their operations. Practical realization of this problem finds its reflection in the formation of an optimal mechanism for evaluating the performance of the structural units of railways as the constituent elements of a single transport complex. Consequently, the assessment of the effectiveness of the railways objectively requires the use of complex synergistic approach, in terms of which is considered the mechanism provided in the article.

For a rational combination and taking into account all the possible factors contributing to a positive synergistic effect of the railways functioning, it is possible to predict the conditions for the effective functioning of the transport system, which subsequently lead to increased efficiency of the economic system as a whole. This makes it necessary to quantify the synergies to provide certain advantages in the reconstruction process, and acts quite an important factor in the way of innovation in the transport sector. Developed efficiency evaluation mechanism of the railways in terms of synergistic approach will improve the efficiency of rail transport by focusing on the key drivers of efficiency, contribute to the reorganization of the financial and economic model of the industry, changes in the structure, and methods of financial management in a sector reform.

Keywords: assessment mechanism; efficiency; impacts; synergies approach; railway.

JEL Classification: C13, C61, L51, L92

